

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2023

Jan Čep Povídky

Edice Dílna
České knihnice
Sv. 27

Ondřej Vojtíšek
Ústav české literatury
a komparatistiky
FF UK, Praha

Semináře a Dílny České knihnice jsou volně ke stažení zde:
<https://www.kniznice.cz/pro-skoly>

Ústav pro českou literaturu AV ČR

Publikace vznikla v rámci výzkumného záměru Ústavu pro českou literaturu Akademie věd České republiky, v. v. i. (RVO: 68378068).
Při práci na textu byly využity zdroje výzkumné infrastruktury Česká literární bibliografie (kód ORJ: 90243).

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons — Uveďte původ — Neužívejte komerčně 4.0 Mezinárodní.
Licenční podmínky jsou dostupné zde: <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/legalcode.cs>

Lektoroval:

PhDr. Pavel Šidák, Ph.D., Ústav pro českou literaturu AV ČR, Praha

Verze publikace: XI/2023

Vydal

Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,

Na Florenci 1420/3, 110 00 Praha 1,

www.ucl.cas.cz,

v Praze roku 2023

jako 27. svazek edice *Dílna České knihnice*.

Redigovala Petra Hesová.

Grafická úprava a sazba Stará škola.

© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2023

Edici *Dílna České knihnice* řídí Robert Kolár.

TEXT

HOMEK

- 1 K obědu byly buchty jako med a den byl plný radosti, když slečna učitelka otevřela okna do zahrady a vpustila do třídy potok šeříkové vůně. Děti potom zazpívaly „Máj, máj, máj, zelená se háj“ a „na noc k lesu letí vrána, písnička je dozpívána“, brašničky jim na zádech zahrkaly a cesta od školy úvozem ke kříži a k mysletickým humnám¹ běžela záříc před nimi uprostřed pampelišek a stínů mladého žita.
- 2 Když Jeník s Aničkou přišli domů, chlév byl otevřen a v korytě hrabaly slípky; byl čas polní práce a jenom stařeček dodělával za zahrádkou otýpky. Děti se ani nešly za ním podívat, má vždycky mrzuté napomenutí ve vráskách okolo úst, sedí za špalkem a jeho sekyrka dělá tvrdošíjně ťuk navzdory špačkům napodobujícím před budkou na hrušce všechny hlasy světa.
- 3 Brašničky vlítly do kouta mezi staré hadry a Jeník, objeviv buchty v almárce, vykřikl: „To nám naši nechali k svačině!“ Pak uchvátil větší kus a Aničce ponechal menší a nezdržel se už v kuchyni, která dnes pro samý spěch nebyla ani zametena. Nevíš, Aničko, že je to tvá práce? Ale Anička nedbá na nic a běží za Jeníkem.
- 4 Frantík ševcův tahá už v zahradě desky (beztoho zas skočil přes zídku, kde by se tu vzal tak brzy?) a Božena Tichých vyplachuje zelenou láhev, kterou vytáhla z bahna u studny.
- 5 „Honem, honem,“ křičí Frantík, „budeme si hrát na domek!“
- 6 Z kamení a špalků se udělají pilíře a pod kůlnou se válí všelijakých prken, a ta se zrovna hodí za stůl a za lavičky; stačí je přetřít mokrým hadrem a vyfoukat ze štěrbin škvory a stonožky. Děvčata se hned shánějí po pentličkách a Frantík na ně křičí, ať počkají s parádou, až budou postaveny zdi. Jeník zas jenom mudruje a chtěl by mít všechno bůhvíjak krásné, ale když něco postaví, hned to spadne a Frantík to teprve musí udělat po svém. Než to bylo hotovo, všichni se zapotili a nejmíň stokrát se pohádali a Frantík jednou praštil o zem kusem dřeva a zvolal:
- 7 „Fiksmordie, že půjdu domů!“ a ostatní se podrobili jeho mužné převaze.
- 8 Když byl domek postaven, měl jen dvě zdi, jednu zastupoval plot a druhou byla skutečná zeď sousedových chlévů. Druhých dvou nebylo třeba, neboť velká hromada hlíny uzavírala tento malý svět před bludným prostranstvím zahrady. Stropem byly dva veliké bezové keře, sklánějící se obyvatelům z obou stran nad hlavami a pokládající na stůl a na lavičky vonnou síť stínů a slunce.

---

1 **humna** — zde pozemek za stodolou venkovské usedlosti

- 9 Jeník si vylezl do vidličnatého kmene a podepřel si bradu o kolena. Frantík mu vynadal, co si myslí, nemíní-li už nic dělat, ale kamarád se na něho podíval naprosto nechápavě. Frantík se dopálil, zavolal na děvčata na hromadu hlíny a ukázal jim, jak se dělá mouka. „Však budeš chtít jíst!“ pohrozil Jeníkovi, ale když viděl, že s ním nic nespraví, pustil se do vyřezávání jakéhosi neobyčejného nástroje, který nebyl nikdy dokončen.
- 10 Jeník zatím, proměniv se, procházel se mezi stébly trav, jež rostla alejemi mezi lavičkami a stolem; lysá pěšinka vcházela sem jako do dvora a přívětivě zvala, jako zvou cesty venku, jenže po ní nemohl nikdo jít, prostor byl uzavřen jako svět, větvičky s měkkým listím visely až k zemi a zelené ticho spouštělo křídla jako snící pták. Ale znenadání si ticho postesklo, bůhvíproč. Právě v té chvíli, když si Jeník pomyslel, jak dobře by tu bylo zůstat a nikam odtud nechodit, usedla si tesknost do listů a domeček si zívá.
- 11 V Jeníkovi se něco sevřelo, div mu slzy nevstoupily do očí. Vždyť to nejde, vždyť venku je svět, a o tom by pak nic nevěděl! Už chtěl rozhrnout větvičky a stoupnout na hlínu, ale ještě jednou si prohlédl „domek“, aleje travnatých stébel a pěšinku pro brouky, kterou on nemůže jít, malý svět musí zůstat opuštěný a marně krásný, nikdo se o něm nedoví...
- 12 Anička s Božkou seděly na hlíně a pekly vdolky. Frantík ležel na břiše kousek od nich a foukal do jakési díry. „Co to tu máš?“ ptal se Jeník. „Vždyť vidíš, mlýnek!“ odsekl Franta a víc se o Jeníka nestaral.
- 13 Jeník se otočil k děvčatům, ale než otevřel ústa, spustila obě křik, že jim pošlapal pečivo. Odešel tedy za hrušku a díval se do nebe. Jeho modrost byla nasycena sladkou září a listů na stromech od ní přijímalo blažený odlesk. Hošíkovy oči stoupaly výš a výš: „Bože, jak je možno jít pořád dál a dál, a nikdy nedojít na konec? Jak je to hrozné, žádný konec!“
- 14 A vtom se čehosi ulekl: vždyť konec je také nemožný! Kdyby byla zeď na konci světa, probourala by se, a zas by tam byla díra...
- 15 Jeníkovi se zatmělo v očích. Když prozřel, uviděl Frantíka, Božku a sestru Aničku. Chtěl jít k Frantíkovi, ale hned ho napadlo, že Frantík jistě neví, že nikde nemůže být konec, že se zeď může probourat a zas musí být cosi dál. Také Božka nic neví. A Anička? Jeník strnul. Anička to ví! Právě se na něho podívala svými velikými očima, plnými úzkosti, a její zamazané ručky se bezradně zakomíhaly. Proč to jenom Jeník a Anička vědí, a proč to ostatní chlapci a děvčata nevědí?
- 16 Jeníkovi bylo hrozně smutno. Rozběhl se za zahrádku, stařeček mu to jistě nějak vysvětlí, stařeček ví všechno a nebojí se ničeho. Ale když přišel k špalku, byl už stařeček pryč, jenom sekyrka tam trčela tvrdě zaťatá a obracela k Jeníkovi železné týlo. Jeník se pomalu loudal za humna, sedl si na trávnik a hladil jej hřbetem ruky. Měkkost trávy mu pronikala až do duše. Dlouhé zelené pole leželo před ním a zachvívajíc se tajnou blažeností klanělo se nebi. Jeník položil hlavu do trávy a rozplakal se nevýslovnou teskností.
- 17 Po večeri šla maminka do sadu pro peřiny. „Ty budou vonět!“ povídala cestou Jeníkovi, který šel s ní.
- 18 Když vstoupili do mokré trávy, užasle vdechovali krásu večera, v kterém svítila ohromná koruna staré hrušky, rozkvetlá zázračně do poslední větvičky.

- 19 „Maminko, dívej se, jak jsou stromy k sobě nakloněny, jak jsou tiché!“ šeptal Jeník.
- 20 „Sedneme si na chvíli,“ řekla matka a vzala synkovu hlavu na klín.
- 21 „Mami, proč je slyšet šumot, i když je největší ticho?“ ptal se Jeník. Když matka mlčela, vzal ji prudce kolem krku a vypravoval jí o domku, jak musil zůstat opuštěn.
- 22 Matka hleděla polekaně do vytřeštěných očí Jeníkových, který nedočkavě vyrazil: „Mami, jsou hvězdy tuze daleko?“
- 23 Nekonečně laskavá ruka matčina mu přejela po vlasech s nevýslovnou něhou: „Jeníčku, věř, nejsme sami a nic nemůže být nadarmo. Snad se jednou všechno dovíme.“
- 24 Pak spadly její ruce do klína a celá její bytost se vzňala modlitbou, aby Bůh neopouštěl její dítě, až nebude stačit k jeho utišení příklad její důvěry.

Jan Čep: Zeměžluč [1931], in Povídky. Praha–Brno, Host 2016, s. 5–8.

ÚKOLY

Instrukce: Začněte plněním první úlohy, dále pak postupujte dle pokynů na úlohy další. Svě odpovědi a cestu úlohami zaznamenávejte na přiložený list (na konci dokumentu).

1 Bezprostředně po přečtení povídky si vylosujte či nechte někým vybrat z textu tři náhodná plnovýznamová slova (můžete využít nástroj <https://interpretujme.cz/jan-cep/slova>). Které z nich nejlépe vystihuje vaše dojmy či myšlenky z povídky? *Nedokážete-li si z nich zvolit, vylosujte další trojici.*

→ Až budete mít zaznamenané jedno zvolené slovo (případně i slova nevybraná), přesuňte se k úloze č. 3.

3 Nyní se — i pod vlivem prvních dojmů zachycených (doufejme) slovem z předchozí úlohy — budete věnovat jedné rovině textu: jeho prostředí, času a prostoru. *Pokud by vás (více či dále) zajímal jazyk a styl vyprávění, postavy příběhu a myšlenky, které prezentují, či vypravěč a jeho vypravěčská perspektiva, navštivte rozšířenou verzi této Dílny na adrese <http://interpretujme.cz/jan-cep>. Situace a prostředí, v níž se aktéři textu nalézají, lze popsat v různé perspektivě. Připadá vám nejpodstatnější to, že se jedná o (pro postavy) něčím mimořádný den? Nebo je určující prostor zahrady (či dokonce přímo titulního domku)?*

→ K přemýšlení o povaze dne, v němž se povídka odehrává, pokračujte úlohou č. 7.

→ K prozkoumání prostoru zahrady pokračujte úlohou č. 8.

→ Chcete-li začít rovnou samotným domkem, pokračujte úlohou č. 9.

7 Charakterizujte, čím vším působí den, do nějž je povídka situována, jako mimořádný a čím naopak jako den běžný. *Pokud byste kvůli odpovědi museli číst text celý znovu, můžete se zaměřit — jako na zástupně fungující — jen na některé z odstavců (např. první či druhý, desátý, třináctý či šestnáctý).*

→ Až budete mít k této otázce poznamenáno (podle vlastního uvážení) dostatek bodů, pokračujte úlohou č. 29.

→ Pokud se budete chtít hlouběji zamyslet nad tím, s jakými smyslovými vjemy je čas povídky spojen, pokračujte mezitím ještě úlohou č. 15.

8 Zakroužkujte v příslušných odstavcích (desátém a jedenáctém, resp. osmnáctém a devatenáctém) všechna slova, která považujete za důležitá pro líčení odpolední a večerní zahrady. K jakému posunu mezi těmito denními dobami dochází?

→ Až budete mít obě denní doby i změnu mezi nimi zmapovanou, přesuňte se k úloze č. 16.

9 Před samotným „prostorovým“ zvažováním domku se zastavme u jeho jazykové prezentace, u slovního spojení „hrát si na domek“ z pátého odstavce. Vyhledejte, co se nejčastěji

pojí se slovním spojením „hrát si na“, v *Českém národním korpusu* — buď v nástroji Slovo v kostce (<https://www.korpus.cz/slovo-v-kostce>)², či Kontext (<https://www.korpus.cz/kontext>).³ O jaké jevy se jedná a co tedy užité vyjádření říká o chápání domku dětmi? Až budete mít promyšlenou odpověď, hodte si mincí (popřípadě kostkou).

→ Padne-li vám panna (či liché číslo na kostce), pokračujte úlohou č. 17.

→ Padne-li vám orel (či sudé číslo na kostce), pokračujte úlohou č. 18.

- 15 Načrtněte si tvář Jeníka a k jeho očím, ústům, nosu a uším vypište z prvního odstavce, jaké smyslové vjemy na něj působí: jaké barvy vidí, jaké vůně cítí, jaké zvuky slyší a jaké chutě vnímá. Všimněte si, jak je specifikována chuť zmiňovaného jídla.
- Chcete-li pokračovat ve zvolené větvi a dokončit přemýšlení o času povídky, přesuňte se k úloze č. 29.
- Zaujalo-li vás uvažování o smyslech či o Jeníkovi, můžete se přesunout k úloze více zaměřené na jazyk či postavy díla v rozšířené, on-line verzi *Dílno* (viz úlohu č. 3).
- 16 V osmém odstavci se o titulním domku píše, že je jeho „malý svět“ uzavřen (hromadou hlíny) „před bludným prostranstvím zahrady“. Vysvětlíte, co se vám pojí s tímto slovním spojením („bludné prostranství“), pomocí několika slov pojmenovávajících a) vyvolané emoce, b) jeho vzhled či (ne)strukturovanost. Poté se rozhodněte, kterému tématu se v této souvislosti chcete dále věnovat.
- Pokud se chcete věnovat tématu idylly v povídce, pokračujte úlohou č. 29.
- Pokud vás láká srovnání dostupných a nedostupných světů, pokračujte úlohou č. 31.
- Pokud se již cítíte na promýšlení tématu nekonečna, jež je postaveno do středu pozornosti textu, pokračujte úlohou č. 36.
- 17 Pomocí čtvrtého až osmého odstavce charakterizujte, jaké materiály jsou použity pro konstrukci či vybavení domku. Navrhněte praktické i symbolické vysvětlení, proč jsou dětmi užité materiály právě takové, a určete, nakolik se vaše poznatky vztahují k domku jako celku. Poté pokračujte dalším promýšlením „domku“.
- Pokud jste se ještě nezabývali úlohou č. 18 o malém světě, pokračujte na ni.
- Máte-li úlohu č. 18 již vyřešenu, formulujte vysvětlení, proč má povídka v názvu právě tento „domek“ — a poté pokračujte úlohou č. 30.
- 18 Prostor domku je v osmém odstavci nazván „malým světem“. Zjistěte si, co je to „mikrokosmos“ a vyvodte (s vědomím celého textu), v jakém smyslu je domek a dění kolem něj právě takovým „malým světem“, mikrokosmem. Poté pokračujte dalším promýšlením „domku“.
- Pokud jste se ještě nezabývali úlohou č. 17 o odpadních materiálech, pokračujte na ni.
- Máte-li úlohu č. 17 již vyřešenu, formulujte vysvětlení, proč má povídka v názvu právě tento „domek“ — a poté pokračujte úlohou č. 30.

2 Po vyhledání řetězce „hrát si na“ sledujte boxy Kolokace a Ukázky kolokací v textech.

3 Po vyhledání řetězce „hrát si na“ prohlédněte vyhledané výskyty, nebo vytvořte seznam nejbližších kolokací (Kolokace → Vlastní → V kontextu o do 1).

- 29 Pavel Šidák o Čepových povídkách píše, že jejich „častou výchozí situací [...] je idyla, jež je však vždy demaskována jako pouze zdánlivá“ (Šidák 2017, s. 8). Nakolik toto tvrzení odpovídá vašim pocitům z textu *Domek*? Jak by jej bylo možné v tomto konkrétním případě upřesnit? *Máte-li dojem, že na tuto otázku ještě nedokážete odpovědět, věnujte se nejprve úloze č. 7 či č. 8 (prozkoumáte tak další cestu, jíž se dostanete k této problematice).*
- Po odpovědi na tuto otázku se můžete věnovat přemýšlení o prostoru textu či nad jazykem či subjekty textu v rozšířené, on-line verzi *Dílňky* (viz úlohu č. 3).
  - Pokud pracujete pouze s úlohami v této zkrácené verzi, přesuňte se k úloze č. 35.
- 30 Děti, mající zjevně své domovy (všimněte si, že i u vedlejších postav Frantíka a Boženky je hned ve čtvrtém odstavci zmíněno povolání či jméno jejich rodičů), si staví svůj domek a ocitají se tak svým způsobem ve druhém, alternativním a (zároveň) fiktivním domově. Co může tato „dvojdmost“ symbolizovat a co může znamenat onen „druhý domov“ obecně? *Nebudete-li mít k poslední otázce žádné nápady, můžete hledat inspiraci mezi poznatky o fenoménu „dvojího domova“ v oddílu „Postavy“ (od strany sedmnácté) v příslušném Semináři České knižnice (https://kniznice.cz/component/k2/download/245_eoaf60b5947ed84fo2c7c42815756dc5).*
- Zajímá-li vás jiná (snad nejznámější) Čepova povídka, která nese právě titul „Dvojí domov“, lze se k takové úloze dostat v rozšířené, on-line verzi *Dílňky* (viz úlohu č. 3).
  - V opačném případě pokračujte úlohou č. 31.
- 31 Které všechny světy jsou pro Jeníka nedostupné? Začněte těmi, které jsou přímo zmíněny v povídce (konkrétně v desátém a jedenáctém odstavci), pokračujte v úvahách ale dále a pojmenujte jich co nejvíce.
- Po odpovědi na tuto otázku se můžete buď vrátit k dalšímu přemýšlení o prostoru textu či nad jazykem či subjekty textu v rozšířené, on-line verzi *Dílňky* (viz úlohu č. 3).
  - Chcete-li se již vztáhnout k tématu nekonečna, jež je postaveno do středu pozornosti textu, pokračujte úlohou č. 36.
- 35 „Proč je slyšet šumot, i když je největší ticho?“ Jaký význam v povídce tato otázka (z dvacátého prvního odstavce) má? A jaká může být odpověď na ni? Co může ono „zvučící ticho“ symbolizovat pro Čepa, v jehož povídkách se několikrát objevuje, jak připomíná Pavel Šidák (2017, s. 19), jako ticho hvízdající, šelestící, hučící či těžce šumící?
- Nyní se přesuňte k promýšlení tématu nekonečna, jež je postaveno do středu pozornosti textu, v úloze č. 36 (případně se k ní vraťte, pokud jste ji již splnili).
  - Pokud byste předtím chtěli ještě uvažovat o dalších aspektech textu, využijte rozšířenou, on-line verzi *Dílňky* (viz úlohu č. 3).
- 36 Odbočte na chvíli od přemýšlení o textu povídky a seznamte se s myšlenkovým paradoxem „Nekonečný hotel“ Davida Hilberta (např. ve videu série TED-Ed https://youtu.be/Uj3_KqkI9Zo či v kapitole z knihy *Matematiko, jsi to ty?*; Paneza 2010, s. 24–25). Co pro vás znamená koncept nekonečna? Prohlédněte si také obrazy Mauritse Cornelia Eschera (např. „Jiný svět“ či „Vodopád“, oba jsou dostupné na oficiálních webových stránkách <https://mcescher.com/gallery/most-popular/>). Nakolik — i pod vlivem těchto podně-

tů — rozumíte tomu, co prožívá Jeník? Jak je jeho přemýšlení podle vás spojené výhradně s dětskou myslí?

→ Odložte veškeré své poznámky i úlohy této *Dílny* a přečtěte si povídku ještě jednou. Potom pokračujte následující úlohou (č. 43).

43 „Kdyby na konci byla zeď, probourala by se, a zas by tam byla díra...“ Stejně tak i tato úloha je poslední pouze z nynější perspektivy: pokud ji splníte (či zboříte), jistě se objeví další fasety nekonečného tázání po smyslu literárního textu. Vyberte si (dle své vůle či hodem mincí) jednu ze dvou závěrečných úloh (případně splňte obě):

→ Pokud vás ve vztahu k povídce více láká promyslet, co je to „vidět jako v zrcadle“, zakončete úlohou č. 44.

→ Pokud vás ve vztahu k povídce více láká promyslet, co je to „zahlédnout vnitřní souvislosti světa“, zakončete úlohou č. 45.

44 Jak připomíná Pavel Šidák (2017, s. 10), sám Jan Čep vztahuje svou literární tvorbu k následujícímu verši z Bible (resp. Nového zákona): „Nyní vidíme jako v zrcadle, jen v hádance, potom však uzříme tváří v tvář. Nyní poznávám částečně, ale potom poznám plně, jako Bůh zná mne“ (1. Korintským 13,12 dle Českého ekumenického překladu: srov. další překlady např. na adrese <https://www.bibleserver.com/BKR.B21.CEP/1.%20Korint-sk%C3%BDm13%2C12>). Jak tomuto verši rozumíte? Mluví povídka „Domek“ o něčem podobném? V čem může být sama povídka takovým „zrcadlem“ a co v něm vidíme? Tedy: jaký je podle vás smysl povídky „Domek“?

→ Pokud chcete, splňte ještě (obdobně laděnou) úlohu č. 45, pokud ne, je vaše procházení povídkou „Domek“ v tuto chvíli hotové.

45 „Epifanie je pointa, v níž postava náhle zahlédne vnitřní souvislosti světa; epifanie je s to radikálně proměnit vnímání i sebereflexi postavy“ (Šidák 2017, s. 8). U které z postav (a proč) je možné zvažovat, že zažívá takový moment? A jak se může stát, že by takový moment zažil sám čtenář? Vysvětlete, jaký vztah by asi potom byl mezi epifanií a smyslem textu. Jaký je podle vás smysl povídky „Domek“?

→ Pokud chcete, splňte ještě (obdobně laděnou) úlohu č. 44, pokud ne, je vaše procházení povídkou „Domek“ v tuto chvíli hotové.

NAVRHOVANÉ / PŘEDPOKLÁDANÉ ŘEŠENÍ

- ad 1** Jako ono synekdochické slovo může (pro konkrétního čtenáře) patrně sloužit leckteré (a vzhledem k tomu, že úloha nevyžaduje v tuto chvíli argumentaci výběru, tak ani neexistuje žádné „správné“ řešení), lze však očekávat např. slova jako (v abecedním pořadí) „bezradně“, „brouci“, „Bůh“, „byl uzavřen“, „bylo smutno“, „cesta“, „děti“, „div“, „díval se“, „duše“, „důvěra“, „háj“, „hlasy“, „hrát si“, „hvězdy“, „chvíle“ / „chvilka“, „je nemožný“, „Jeník“ / „Jeníček“, „kamarád“, „klanělo se“, „kout“, „krása“, „křídla“, „laskavá“, „máma“ / „maminka“, „měkké“ / „měkkost“, „mlčela“, „modlitba“, „musil zůstat opuštěn“, „může se probourat“, „napodobující“, „nebyl dokončen“, „nedoví se“, „něha“, „nechápvě“, „nejsme sami“, „nekonečně“, „neobyčejný“, „nespraví“, „neví“ / „nevíš“, „nic“ / „nikde“ / „nikdo“ / „nikdy“, „oči“, „ohromná“, „opuštěný“, „polekaně“, „probourala by se“, „proměnil se“, „prostor“ / „prostranství“, „prozřel“, „rozplakal se“, „se sevřelo“, „štěrbiny“, „tajná“, „tesknota“, „tiché“ / „ticho“, „úzkosti“, „věř“, „vytřeštěné“, „zachvívajíc se“, „záře“ / „záříc“, „znenadání“, „žádný“ a další — samozřejmě včetně samotného titulního „domku“ / „domečku“.
- ad 7** Mimořádnost dne tvoří sladký oběd i svačina, čas polní práce — a tudíž čas pro děti bez dospělých, kontrastující zvukové vjemy (zpěv špačků × zelené ticho spouštějící křídla), oslnivé vizuální vjemy (záře cesty, modrost nebe nasycená sladkou září, svítící koruna staré hrušky) i další intenzivní smyslové vjemy (šeříková vůně, měkkost trávy a mokrá tráva, vdechovaná krása večera) atp. V jiném ohledu však den vypadá jako běžný, naplněný zavedenou hrou.
- ad 8** V prvním úseku je očekáváno značení slov jako „přívětivě“, „uzavřen“, „měkkým“, „ticho“, „snící“, „posteskle“, „tesknota“, „malý svět“, „opuštěný“, „marně krásný“; v druhém úseku potom slova jako „mokrě“, „krásu“, „svítila“, „ohromná“, „rozkvetlá“, „nakloněny“, „tiché“. Na základě této identifikace lze usoudit, že zatímco v zahradě neprobíhá posun na základě ticha ani uzavřenosti, mění se měkkost na mokrost, malé na obrovské a, hlavně, tesknota na krásu. Shrnout by takové poznatky snad bylo možné jako zachování jevu, ale změnu perspektivy jeho nahlížení.
- ad 9** Kromě jednoduché lokalizace (pojící se ovšem s jiným pádem, „hrát si na hřišti“) se jedná především o určení hry („hrát si na schovávanou“, „hrát si na honěnou“), ale neméně ve významu předstírání, a to zejména určité role („hrát si na kluka“, „hrát si na filmové herce“). Lze tedy odhadovat, že i „hra na domek“ je více věcí rolí a interakcí mezi účastníky hry než věcí konkrétní fyzické stavby.
- ad 15** K uším by měla mířit dvojí píseň, k očím zahrada, zářící cesta, pampelišky, stíny žita, k nosu šeřík a k ústům (jazyku) buchty — specifikované přirovnáním „jako med“ (tedy k něčemu, co opět evokuje množství různých smyslových vjemů: kromě sladkosti i lepivost, hustota, zlatavá barva atd.).
- ad 16** „Bludné prostranství“ je vyjádření, které na úrovni emocí může vyvolávat celou škálu pocitů (od úzkosti ze ztracení v rozlehlosti až po dojem možnosti svobody a volného pohybu). V rovině struktury a vzhledu už jsou ale konotace předvídatelnější: neměly by opomenout spletnost a zároveň rozlehlost, plochost — plus úvahu nad strukturovaností (ať už chaotickou, nebo systematickou) či nestruturovaností.

- ad 17** Jedná se o materiály vesměs odpadní (desky nalezené v zahradě, láhev vytažená z bahna, kamení, špalky, prkna zpod kůlny, hromada hlíny). Praktickým vysvětlením může být to, že děti zkrátka operují s tím, co mají k dispozici, symbolické vysvětlení pak může směřovat k zpřítomnění kontrastu mezi dětskými představami a ideály a obyčejností (až ubohostí) reality, srov. úlohu 38 v rozšiřující verzi *Dílno*.
- ad 18** „Mikrokosmos“ vysvětluje *Příruční slovník jazyka českého* jako „svět v malém“ či jako „drobný svět jako obraz světového celku“. V tomto ohledu označení domku za „malý svět“ koresponduje s poznatky o konotacích spojení „hrát si na“ (srov. úlohu 9) — domek je pro děti zjevně zrcadlem fungování „velkého“ světa, změnou perspektivy (drobnohled), která Jeníkovi dá — snad paradoxně — příležitost nahlédnout vyšší rámec své (či obecně lidské) existence.
- ad 29** Citovaný popis zčásti jistě platí i pro povídku „Domek“ — zároveň lze tvrzení upřesňovat v obou jeho polovinách: idyla totiž není ani na počátku úplná (děti kooperující na stavbě domku se kupříkladu ne zcela shodnou na postupu) a přesnější než odhalení její zdánlivosti je snad nahlédnutí její malé relevance (v porovnání se závratností nekonečna).
- ad 30** Podobně jako v jiných Čepových textech může i tento druhý domov být obrazem transcendence — domova stojícího v opozici k běžným, „pozemským“ domovům. Nahlédnutí druhého (resp. prvního) domova pak u postav (některých, snad citlivějších, zde Jeníka a Aničky) působí jejich vnitřní „roztrženost“ (srov. Šidák 2017, s. 17). Pod dojmem tohoto rozdvojení „[j]sou postaveny tváří v tvář tajemství světa a jejich role v příběhu spočívá v náhlém pochopení povahy světa, v dosažení zážitku epifanie“ (tamtéž).
- ad 31** V desátém a jedenáctém odstavci je především přímo zmíněna „lysá pěšinka vcháze[jící] sem [myšleno mezi stébla trav rostoucí mezi lavičkami a stolem] jako do dvora“, „pěšink[a] pro brouky“ (Čep 2016, s. 6), tedy svět miniaturní — a v Jeníkově vidění reprezentující i krásu. Zároveň je ale nedostupná i možnost zůstat v prostoru domku a vzhledem k tomu, že nedostupnost prvního zmíněného prostoru je vyjádřena přirovnáním „byl uzavřen jako svět“ (tamtéž), lze soudit, že v nějakém smyslu je pro Jeníka v danou chvíli nedostupné vše. Další úvahy by mohly pojmenovat samozřejmě i nedostupnost prostoru hvězdného či vesmírného, popř. „prostoru“ dospělých (srov. Jeníkovo hledání stařečka) a jejich uvažování (to lze soudit z rozhovoru s matkou).
- ad 35** Jeníkova otázka se může na první pohled zdát dekontextualizovaná, stále se ale táže po (ne)možnosti něčeho absolutního, konečného. Oxymóron „zvučícího ticha“ tak ve zkratce zastupuje v povídce tematizovanou hranici pochopitelného, „je momentem rušícím dojem realismu a poukazujícím na cosi paradoxního, nevyložitelného realitou prvního domova“ (Šidák 2017, s. 19).
- ad 36** Úloha je sice založena na reflexi čtenářských dojmů (resp. schopnosti empatie s prožíváním hlavní postavy), lze však zmínit, že následná diskuse by se mohla dotknout např. různých „typů“ nekonečna (myšlenkové či konceptuální, ale zároveň vlamující se do prožívaného světa, matematické a abstraktní, vizuálně napodobené...) a rozdílné distance, kterou k nim jednotlivci dokáží či nedokáží zaujmout. Z toho by také mohly plynout úvahy o tom, že nekonečno může být pro dospělého a dítě sice stejně nepochopitelné (protože zkrátka nedostupné lidské zkušenosti), ale že dítě může být přemýšlení nad ním potenciálně otevřenější (a že dospělí si naopak často vyvíjí různé strategie, jak tuto nepochopitelnost kompenzovat) atp.

ad 44 a 45 Závěrečné úlohy směřují k formulaci smyslu textu v porovnání s novozákonním veršem (kterému lze rozumět jako zaslíbení budoucího, snad posmrtného, nazření skutečnosti v její čistotě a úplnosti) či s konceptem epifanie (který v zásadě znamená okamžik naplnění /či náznaku naplnění/ takového zaslíbení). Student by při řešení patrně neměl opomenout fakt, že se v Jeníkově případě nejedná o prozření jakožto porozumění světu, ale jakožto připuštění nemožnosti mu porozumět. Smysl povídky lze (mimo jiné) nalézat v tom, že výstižně a s jemností verbalizuje takový moment v dětském životě, že tím může zachycovat i jistý okamžik iniciační, narušující dětství a posouvající jedince k dospělosti, že tematizuje důvěru mezi dítětem a rodičem a člověkem a Bohem (a ukazuje útěchu plynoucí z této důvěry, ale i její meze a nezachytitelnost).

LITERATURA

ČEP, Jan: *Povídky*, Praha–Brno, Host 2016.

PANEZA, Adrián: *Matematiko, jsi to ty?: čísla, osobnosti, problémy a zvláštnosti*, Zlín, Kniha Zlín 2010.

ŠIDÁK, Pavel: *Jan Čep: Dvojí domov* [Edice Seminář České knihovny Sv. 8], Praha, ÚČL AV ČR 2017. Dostupné z <https://kniznice.cz/component/k2/download/245_eoaf6ob5947ed84fo2c7c42815756dc5>.

K číslům pište odpovědi a poznámky k příslušným úlohám. Propojte je šípkami (jako cestu v mapě) podle pořadí, v němž úkoly budete plnit. Světlým pozadím jsou značeny úlohy, které náleží do rozšířené, on-line verze *Dílky* (viz úlohu č. 3).

1

2

3

4

6

7

5

13

8

9

14

15

10

11

16

17

12

29

18

22

30

19

23

20

21

25

31

27

24

32

26

35

33

28

36

37

34

38

39

40

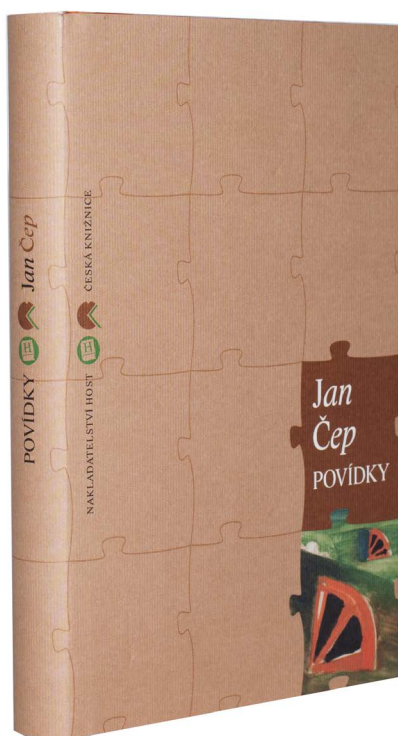
41

42

43

44

45

Jan Čep Povídky

Ediční příprava: **Marie Havránková**

Komentář: **Tomáš Kubíček**

Počet stran: **340**

Vydání: **v České knižnici první**

ISBN **978-80-88069-20-1**

Rok vydání: **2016**

Jan Čep (1902–1974), jehož Šalda nazval „básníkem jitřního zraku“, patří k výrazným českým prozaikům dvacátého století. Jeho odchod do exilu po únoru 1948 a spirituální orientace jeho tvorby způsobily, že v době komunistického režimu bylo Čepovo dílo umlčováno. Několikasvazkové vydání autorových próz a esejů, připravené Bedřichem Fučíkem a Mojmírem Trávníčkem, tak mohlo být zveřejněno jen v samizdatu a knižní podoby se dočkalo až po roce 1989. Česká knižnice přináší Čepovy kratší prózy ze všech období jeho tvorby, od knižního debutu *Dvojí domov* v polovině dvacátých let až po exilové *Cikány*. Povídky se často zaměřují k mezním situacím v životě zdánlivě běžných venkovských lidí. Jsou však vzdálené popisnému realismu, využívají zkratky, jemných náznaků a míří k duchovnímu rozměru bytí.